

התמודדות ישראל מול הגרעין האיראני לאחר מבצע "עם כלביא"

15.09.2025 | ד"ר עומר דוסטרי | written by

לאחר מבצע "עם כלביא" להשמדת תוכנית הגרעין של איראן ביולי האחרון, נותרו כעת שתי שאלות מרכזיות: מה תעשה איראן עם כמות האורניום המועשר שנותרה אצלה, והאם תמשיך בקו הסרבני שלה בסוגיית הגרעין?

חרף הקולות הספקניים שעלו בקרב גורמים מסוימים ובכלי תקשורת שונים, במבצע "עם כלביא" הצליחה ישראל להסיג את תוכנית הגרעין האיראנית שנים אחורה, באמצעות פגיעה קשה מאוד עד השמדה של מתקני הגרעין בנתנז, בפורדו ובאספהאן. תקיפות אלה הרסו את התשתית החיונית של אתרי הגרעין והפכו את המתקנים לבלתי שמישים.

אולם, בידי איראן נותרו עדיין כ-400 קילוגרמים של אורניום שכבר הועשר לדרגה של 60 אחוזים, מרחק קצר מדרגת ההעשרה הנחוצה לפיתוח נשק גרעיני [1] 90 אחוזים. כמות של אורניום מועשר ברמה כזו יכולה להספיק לתשע פצצות גרעין.

גורמים שונים חלוקים לגבי גורלו של האורניום לאחר התקיפות, כאשר חלקם טוענים שהוא הוסתר או הועבר, ואחרים סבורים שהוא עדיין ברשות איראן.

ואולם, העשרת אורניום היא אומנם תנאי הכרחי לייצור נשק גרעיני, אך לא מספיק. על מנת לייצר פצצה גרעינית נדרשים בנוסף ייצור, התקנה והרכבה של ראשי נפץ, יצירת מנגנוני הפעלה, ובניית אמצעי שיגור (למשל טילים).

המבצע הישראלי פגע בכל "שרשרת הייצור והאספקה" של תוכנית הגרעין האיראנית, לרבות ביכולת המדעית והחשיבתית מאחורי התוכנית (חיסול מדעני גרעין בכירים).

לכן, הישג זה יישמר לאורך זמן רק אם איראן לא תשקם מחדש את כל רובדי התוכנית, ובייחוד אם היא תאבד גישה לחומר הגרעיני שכבר העשירה.

מה איראן תעשה כעת?

ב-28 באוגוסט הודיעו חברות ה-3E (גרמניה, בריטניה וצרפת) למועצת הביטחון של האו"ם על הפעלת מנגנון ה-Snapback, שאמור להטיל מחדש את כל העיצומים הבינלאומיים שהיו נגד איראן עד לחתימה על הסכם הגרעין ב-2015.

צעד זה הינו חשוב ביותר בהמשך הלחץ על איראן, ויש לו משמעות מצרפית משמעותית במיוחד לאחר הפגיעה הצבאית בתוכנית הגרעין של איראן, שביטלה כמעט לחלוטין את מנופי הלחץ של

אולם, לפי התגובות שנשמעו מאיראן עושה רושם כי בטהרן ימשיכו בטווח הנראה לעין במדיניות הסרבנות שלהם. סביר להניח שאיראן תנסה כעת לנצל את היעדר ההסכמות בין ארצות הברית למדינות אירופה בנושא המלחמה באוקראינה כדי להרחיק ביניהן עוד יותר, ולגרום למדינות אירופה להסכים לויתורים כלפיה בנושא הגרעין.

נכון לעכשיו, איראן מסרבת להיכנס למשא ומתן עם ארצות הברית, וייתכן שכעת היא תסרב לעשות זאת גם מול מעצמות אירופה, או תסכים לנהל משא ומתן בתנאי של הסרת העיצומים מעליה.

אפשרויות נוספות שיש להיערך אליהן הן פרישתה של איראן מהאמנה למניעת הפצת נשק גרעיני, והפסקת שיתוף הפעולה שלה עם הסוכנות הבין-לאומית לאנרגיה אטומית (סבא"א).

המדיניות הישראלית: המשך המערכה באותם אמצעים

לאחר מבצע "עם כלביא", סביר להניח שבישראל ייתנו כעת הזדמנות לדיפלומטיה ולמדינאות בהובלת הממשל האמריקני. הטלת העיצומים, אם אכן יושתו לבסוף על איראן, מהווה "דמי רצינות" של מעצמות אירופה ונכונות אמיתית מצידן לבטל את תוכנית הגרעין האיראנית. לא בטוח כלל שאלמלא התקיפה הצבאית של ישראל היו מדינות אירופה פונות להטלת העיצומים. נראה כי המכה הצבאית של ישראל וארצות הברית על איראן "ניערה" את מעצמות אירופה מתרדמתן והן הבינו כי הן ישראל והן ארצות הברית מחויבות באמת למנוע מאיראן להשיג נשק גרעיני, ובכל מחיר.

יש לעמוד על כך שבאירופה ובארצות הברית ידרשו, כחלק מחידוש המשא ומתן, בין היתר פיקוח מלא, הדוק ושקוף של הסוכנות הבין-לאומית לאנרגיה אטומית (סבא"א) על מתקני הגרעין באיראן.

בד-בבד, בישראל יעקבו כעת אחר כמה תחומי מפתח באיראן. ראשית, יש לשער כי בירושלים ינסו לאתר את האורניום המועשר שנמצא בידי איראן, ואם אכן יאתרו אותו, ייתכן שישראל תפעל להשמדתו. שנית, בישראל יצטרכו לשים לב לניסיונות השיקום, אם אלה אכן יתבצעו, של איראן בכל הנוגע לתוכנית הגרעין, ובכל הרבדים: הכשרת מדעני גרעין חדשים, בנייה מחדש או תיקון של מתקני גרעין וסרכזות, שיקום מערך הטילים הבליסטיים, ושיקום מערך ההגנה האווירית של איראן.

התחום האחרון הינו משמעותי ביותר, שכן ישראל תצטרך "לתזמן" את השעון המדיני-צבאי בין יכולת השיקום של תוכנית הגרעין האיראנית לבין יכולת השיקום של מערך ההגנה האווירי שלה, כפונקציה לתזמון וליכולת של ישראל לתקוף מחדש את איראן ² דבר שאין להוציא אותו מכלל אפשרות.

מכל מקום, בישראל צריכים להיערך למתקפה צבאית חוזרת על איראן, במקרה של המשך הסרבנות האיראנית והתחלת השיקום של תוכנית הגרעין. נשיא ארצות הברית דונלד טראמפ כבר התבטא פעמים מספר לגבי האפשרות של תקיפה אמריקנית נוספת על אדמת איראן, והצהיר כי ארצו תעשה זאת בוודאות אם איראן תמשיך לחתור לגרעין. בכך הוא מעניק תמיכה חסרת תקדים והיסטורית למדינת ישראל, ומקרין ² גם באמצעות ישראל ¹ הרתעה אדירה אל מול איראן.

במקביל, בישראל ימשיכו לעבוד באופן חשאי על ניסיונות להפלת המשטר האיראני, מתוך הערכה כי זו היא ככל הנראה האפשרות היחידה למנוע מאיראן אחת ולתמיד השגת נשק גרעיני. חשוב שישראל תגבש מעתה הסכמה ותמיכה מצד ארצות הברית להפלת המשטר האיראני בפעולה צבאית נרחבת לצד ארצות הברית, אם וכאשר לא תהיה ברירה אלא לצאת למתקפה צבאית נוספת בעתיד הקרוב.

לורס איפסום דולור סיט אמת, קונסקטורר אדיפיסינג אלית לפרומי בלוף קינץ תתיח לרעה. לת צשחמי צש בליא, מנסוטו צמלח לביקו ננבי, צמוקו בלוקריה.